

»Da tisoči v Rižarni ne bi padli zaman...«

Na spominski svečanosti v tržaški Rižarni, ki je bila v torek, 24. t.m., je v slovenščini spregovoril pokrajinski odbornik Bojan Brezigar. Zaradi temeljnosti in aktualnosti njegovih izjav objavljamo govor v celoti. Ured.

»Svečanost v tržaški Rižarni, na kraju, ki je doživel toliko grozot, toliko tragike, ne sme biti dan žalosti ampak priložnost za spomin na trenutek, ki ga za našo zgodovino predstavlja 25. april. Jutrišnji dan je za demokratično republiko dan osvoboditve izpod nacifašističnega jarma, ne samo tistega iz vojnih let, ampak tudi tistega, ki je v desetletjih pred začetkom vojne tlačil demokrate, moril antifašiste, zatiral pravice.

In prav je, da se ob tej priložnosti spominjamo prav tistih, ki so največ žrtvovali za svobodo in demokracijo, ki so za te svetle ideale dali svoje življenje.

Ali se danes, v času, ko po naši državi divja terorizem in nasilje, tega zavedamo?

Ali se tega zavedajo tisti, ki posplošujejo, za katere je 25. april le spomin na mrtve?

25. april je dan osvoboditve, spomin na preteklost in obveza za bodočnost. S posploševanjem izgublja ta dan bistvo svoje globoke vsebine, ki sega v zgodovino tega stoletja, tisto zgodovino, ki so jo naši ljudje gradili z žuljavimi rokami in z nemajhnimi žrtvami. Posploševanje vsebine tega praznika pomeni tudi žalitev za tiste, ki so žrtvovali življenje za boljšo bodočnost novih generacij.

Ali pa je morda namen tega posploševanja prav ta: zmanjšati vsebino trpljenja antifašistov, demokratov, Italijanov, Slovencev in Hrvatov, katoličanov, pravoslavnikov in Židov, žrtev Rižarne?

Ni dovolj, da se enkrat na leto snidemo v Rižarni. Spomin na ta kraj terja od nas stalno obvezo, obvezo za zvestobo idealom odporništva, narodnoosvobodilnega boja, ki so osnova države, iz katerih izhaja republiška ustava. In ta ustava nam narekuje tudi prijateljstvo in medsebojno spoštovanje. Današnja družba, okrvavljena od preštevilnih podlih atentatov, pa terja od nas budnosti, da odpravimo terorizem, da preprečimo nasilje.

Danes ni časa, da bi pogrevali stara sovraštva.

Zavedati se moramo, da ni nasilje le terorizem, nasilje je tudi odrekanje sočloveku tistih pravic, ki jih sami uživamo. 25. april proslavljamo zato, da potrdimo osnovno voljo narodnoosvobodilnega boja, da v novi družbi ne bomo ločevali enakih od bolj enakih. In

dalje na 2. strani ■

3. junija 1979: volitve v izrednih okoliščinah

Italija se pripravlja na državnozbornske volitve in na volitve v evropski parlament v okoliščinah in pogojih, ki jih lahko mirno označimo za izredne. Na napetost v državi ne vpliva samo gospodarska kriza, ki je še vedno očitna predvsem v državni in poldržavni industriji, katera neusmiljeno požira milijarde in milijarde kapitalov, temveč tudi in predvsem stanje v temeljnih državnih institucijah, ki so v bistvu ohromljene in odnose katerih označujejo hudi in za preprostega človeka naravnost nerazumljivi konflikti.

Da v splošnem političnem življenju v državi nekaj ni v redu, dokazuje že dejstvo, da je bil parlament v sedmih letih trikrat predčasno razpuščen, kar pomeni, da se je petletna zakonodajna doba, kot jo določa republiška ustava, že tretjič v tako kratkem času predčasno prekinila.

Bližnji vzrok zadnjega predčasnega razpusta parlamenta je bil, kot znano, konec zavezništva med strankami, ki so podpirale prejšnjo Andreottijevo vlado, oziroma kriza, ki je nastala v politiki tako imenovane narodne solidarnosti. Naj Krščanska demokracija ali komunistična partija, ki sta bila glavna nosilca te politike, zdaj zatrjujeta, kar hočeta, prav gotovo drži, da je bila takšna politika silno težavna glede na globoke programske in idejne razlike med obema strankama, in bi se morda ohranila dalj časa pri življenju, če ne bi prišlo do nasilne smrti Alda Mora, ki je bil njen glavni tvorec.

Glavni smoter zavezništva, kakršno je bilo sklenjeno prav po zamisli in vztrajnih prizadevanjih Alda Mora, in politike narodne solidarnosti je bil in je težko dostopen ter razumljiv širokim in vplivnim krogom tako znotraj Krščanske demokracije, ki se zaradi 30-letne oblasti v državi ne morejo otestiti svoje nadutosti, kot tudi širokemu volilnemu zboru komunistične partije, ki se nekako konstitucionalno ne more rešiti tradicionalnih črnobelih shem, saj jih je tako desetletja učila uradna partijska propaganda.

Po zamislih Alda Mora politika narodne solidarnosti, to je zlasti sodelovanje na parlamentarni ravni med Krščansko demokracijo in

komunistično partijo, ni bila nujna samo za odpravo gospodarske in družbene krize, ki je zajela Italijo, temveč je predstavljala tudi obliko, ki bi morala na daljši rok blagodejno vplivati na obe najmočnejši politični sili v državi, in sicer predvsem v smislu nadaljnjega in pospešenega demokratičnega zorenja, kar je bil po prepričanju demokristjanskega voditelja glavni pogoj za ohranitev ter utrditev demokracije v državi in družbi.

Na začetku volilne kampanje, ki bo po vsej verjetnosti ena najostrejših v vsej povojni italijanski zgodovini, je iz besed demokristjanskih voditeljev dejansko nemogoče razbrati, če in v kolikšni meri še sprejemajo Morove zamisli. Nihče seveda ne govori več o politiki soočenja s komunisti — kar je sicer razumljivo — in se vsi več ali manj zavzemajo za napadno politiko. Tudi komunistični tajnik Berlinguer je v zadnjih tednih opustil svoj previdni politični slog in na račun demokristjanov začel uporabljati izraze iz starega, znanega, partijskega besednjaka. Krščanska demokracija, ali vsaj večina njenih voditeljev, očitno upa, da se ji bo tudi na bližnjih državnozbornskih volitvah — kot do zdaj vedno v preteklosti — ponovno bogato obrestoval njen protikomunistični obraz, komunistična partija pa računa že na nekakšno nagonsko protidemokristjansko razpoloženje širokih plasti svojih članov in volivcev, s čimer tudi upa, da bo uspešno odbijala napade in zavračala očitke, ki prihajajo z njene leve in od katerih je že imela škodo, kot so pokazale lanske upravne volitve.

Vprašanje je seveda, ali in v kolikšni meri bodo volivci tej volilni taktiki obeh najmočnejših strank nasledili, oziroma, kako bosta vodstvu obeh strank mogli opravičiti takšno ali drugačno sodelovanje po volitvah, ki bo po splošnih predvidevanjih nujno, saj volitve skoraj gotovo ne bodo povzročile bistvenih premikov v dosedanjih odnosih med političnimi silami v državi.

Od volilnega spopada med obema velikoma, ki sama obvladata po dosedanjih volilnih izidih nad 70 odstotkov volilnega zbora,

D. L.

dalje na 2 strani ■

Mladina in narodne manjšine

V tednu pred Veliko nočjo 1980 bo potekal na Tržaškem redni seminar mladinske komisije Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti (FUENS). To je eden sklepov, ki so ga sprejeli na letošnjem seminarju, ki je

bil od 9. do 13. aprila v bretonskem kulturnem centru Ti Kendal'ch v kraju St. Vincent-sur-Oust v Bretaniji (Francija).

Vabilo za Tržaško je ponudila mladinska (nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

■ **NEDELJA**, 29. aprila, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Mali koncert; 10.30 Nediški zvon; 11.00 Poročila; 11.05 »O dečku, ki se ni znal smejatit«, napisal Žarko Petan; 11.35 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Ljudje pred mikrofonom; 12.30 Poslušajmo spet; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.30 Glasbeni drobiž; 15.00 Sport in glasba; 19.00 Poročila.

■ **PONEDELJEK**, 30. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro (vmes 7.45 Pravljičica); 8.00 Novice; 8.05 Četrta dimenzija; 9.00 Poročila; 9.05 Dalmatinske pesmi; 9.30 Filološki utrinki (Neva Godnič); 9.40 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Dve zborovski tekmovalni; 11.00 Današnje branje; 11.30 Poročila; 11.35 Ra. di smo jih poslušali; 12.00 Ribe in morje; 13.00 Poročila; 13.15 Slovenski samospevi; 13.30 Socialna problematika; 14.00 Novice; 14.15 Kulturna beležnica; 14.20 Glasbeni ping pong (Ivan Peterlin); 15.30 Poročila; 16.30 Josip Ribičič: »Miškolin«; 16.50 Odmev iz Nemčije; 17.00 Poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Poročila; 18.05 Kulturni prostor; 19.00 Poročila.

■ **TOREK**, 1. maja, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 9.00 Orkestri in zbori; 9.30 Slovenski naravni dragulji; 9.40 Glasba; 10.00 Glasba v baroku (Magda Bizjak); 11.00 Poročila; 11.05 Križanovska: »Nemeza«; 11.30 Plesi; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Vokalna glasba; 13.30 Plesni orkester RTV Ljubljana; 14.00 Poročila; 14.10 Literarni utrinki; 14.20 Od prvih uspehov; 15.00 Izvajavci; 15.30 Pogledimo v izložbo plošč; 16.30 Čudoviti otroški svet; 17.00 Mi in glasba; 18.00 »Mati (Maksim Gorki); 19.00 Poročila.

■ **SREDA**, 2. maja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro (vmes 7.45 Pravljičica); 8.00 Novice; 8.05 Na prou Glinščice (Boris Pangerc); 9.00 Poročila; 9.05 Lahka glasba; 8.30 Male besede (Zora Tavčar); 9.40 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Operna glasba; 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.00 Ljudje in dogodki; 11.30 Poročila; 11.35 Vam ugaja jazz?; 12.00 Pesmi; 12.30 Danes obiščemo ...; 13.00 Poročila; 13.15 Od solista do zbora; 14.00 Novice; 14.10 Mladi pisci; 14.20 Kličite Trst 31065; 15.30 Poročila; 16.30 Otroci pojo; 16.40 Motivi z malih zaslonov; 17.00 Poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Poročila; 18.05 »Srečno pot, ekscelencal«, napisal Gino Pugnetti, prevedla Alenka Rebula Tuta, RO; 18.50 Naši stari znanci; 19.00 Poročila.

■ **ČETRTEK**, 3. maja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro (vmes 7.45 Pravljičica); 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah (Jože Pirjevec); 9.00 Poročila; 9.05 Pesmi s festivalov; 9.40 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Slavnj izvajavci; 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.05 Križanovska »Nemeza«; 11.30 Poročila; 11.35 Rock in folk opere; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Naši zbori; 13.35 Ansambel Janeza Jeršinovca; 14.00 Novice; 14.10 Danes bomo govorili o ...; 14.30 Glasbeni dosje; Popularni pevci; 15.30 Poročila; 15.35 Vodič po glasbeni umetnosti; 16.30 Kje je napaka?; 17.00 Poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Poročila; 18.05 Svoboda i terapijska; 18.30 Priljubljeni odlomki; 19.00 Poročila.

■ **PETEK**, 4. maja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro (vmes 7.45 Pravljičica); 8.00 Novice; 8.05 Ženska stran neba; 9.00 Poročila; 9.05 Zvoki latinske Amerike; 9.30 Iz beležnice Irene Žerjal; 9.40 Glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Simfonični koncert; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.30 Poročila; 11.35 Uspešnice; 12.00 V starih časih; 12.30 Glasba v razvedrilo; 13.00 Poročila; 13.15 »Primorska poje«; 14.00 Novice; 14.10 Mladi raziskovalci; 14.20 Gremo v kino; 15.30 Poročila; 15.35 Na goriškem valu; 16.00 Zgodovina rock in pop glasbe; 16.30 Otroški vrtljak; 16.50 Malo dixielanda; 17.00 Poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Poročila; 18.05 Kulturni prostor; 18.20 Klasična glasba; 19.00 Poročila.

■ **SOBOTA**, 5. maja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro (vmes 7.45 Pravljičica); 8.00 Novice; 8.05 Radijski trim; 9.00 Poročila; 9.05 Pesmi; 10.00 Poročila; 10.05 Z naših koncertnih odrov; 11.00 čas in družba; 11.30 Poročila; 11.35 Mozaik melodij; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Ljudske pesmi; 14.00 Novice; 14.10 Dva kraja; 14.40 Dve uri po sobotno; 15.30 Poročila; 16.30 Odprimo knjigo pravljic; 16.30 Leitmotivi; 17.00 Poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Poročila; 18.05 »Hotel svobodne menjave« (Georges Feydeau); 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

3. junija 1979: volitve v izrednih okoliščinah

■ nadaljevanje s 1. strani

skuša in bo še bolj skušala imeti kako večjo korist kot do zdaj socialistična stranka, ki pojde v volilni boj z novim znakom — rdečim nageljnomo — in ki se predstavlja volivcem kot »tretja sila«. Tajniku Craxiju je treba sicer priznati, da je skušal stranko idejno in programsko poživeti, vendar se je pri tem ponovno pojavila stara strankina bolezen, ki se kaže predvsem v pomanjkanju čuta za stvarnost ter v pogojenosti od raznih mitov ter abstrakcij. Zato je težko pričakovati, da bodo socialisti na teh volitvah toliko napredovali, da bi lahko postali enakovereden sogovornik z demokristjani in komunisti, čeprav seveda nikakor ne gre podcenjevati njihove vloge in teže, kar velja tudi za ostale, manjše demokratične stranke, ki bodo prav tako posegle v volilni boj.

Na začetku teh vrstic smo dejali, da se država pripravlja na bližnje politične volitve, ki bodo 3. junija, in na evropske volitve, ki bodo 10. junija, se pravi teden dni kasneje, v izrednih okoliščinah ter pogojih. Poleg hude politične krize, ki se kaže, kot smo pravkar bežno nakazali, v napetih odnosih med glavnimi političnimi strankami, je treba omeniti tudi konfliktno stanje v odnosih med temeljnimi državnimi institucijami, katerega nevarnosti se javno mnenje v zadostni meri niti ne zaveda. Z aretacijo podravnatelja emisijske banke (Banke Italije) in s sodnim pozivom samemu guvernerju osrednjega italijanskega denarnega zavoda je na najvidnejši način prišel na dan konflikt — ki je sicer že dalj časa razviden — med sodno in izvršno ter celo zakonodajno oblastjo, glede na to, da je slednja podprla vladno v sporu s sodno oblastjo, ki je nastal po ukrepih proti glavnima predstavnikoma Banke Italije. Tu se seveda ne moremo spuščati v podrobnosti celotne zadeve okrog osrednjega denarnega zavoda, temveč hočemo le opozoriti, kakšen mučen vtis je vzbudila v italijanski in mednarodni javnosti vest, da so podravnatelja emisijskega zavoda po nalogu

rimskega sodnika uklenjenega odpeljali v zapor in da enaka usoda samo zato ni zadela tudi samega guvernerja omenjenega zavoda, ker je star nad 70 let! Kako se pri takšnem ukrepu moreš braniti vtisa, da ni šlo morda za objestnost kakega posameznega sodnika ali pa celo za kako širšo intrigo, katere glavni cilj je, da se zruši v prah celotna demokratična državna zgradba?

Glede na takšno stanje odnosov med sodno in izvršno oblastjo (pristojnosti katerih natančno določa republiška ustava, zaradi česar so konflikti takšne narave popolnoma nedopustni in nerazumljivi) si je težko predstavljati, da bodo organi sodne in izvršne oblasti sposobni voditi učinkovit in uspešen boj proti terorizmu, saj takšen boj zahteva tesno sodelovanje, skupne napore ter enotnost akcije tako sodnih kot vladnih organov. Tak boj pa mora tudi in predvsem temeljiti na zaupanju širokih ljudskih množic v glavne državne institucije, na njihovem prepričanju, da so predstavniki teh institucij sposobni in voljni skrbeti za varnost življenja vseh državljanov, za uveljavljanje pravice, za preganjanje zločinov in kaznovanje njihovih krivcev, da so skratka sposobni in voljni zagotoviti državljanom redno in omikano življenje.

Glede na vesti, ki jih v tem pogledu tako rekoč vsak dan beremo v tisku ali poslušamo po radiu in televiziji, ni nič čudnega, če teroristi najrazličnejših baž ponovno dvigajo greben in povzročajo nove atentate, nove zločine. To je med drugim posledica naravnost porazne psihoze, ki je tudi in predvsem zaradi ravnanja in obnašanja vrhov, zavladata v celotnem pristojnem državnem aparatu, ki se v bistvu čuti negotovega, tako da večkrat najraje nič ne vidi in nič ne sliši, kaj šele, da bi primerno nastopal in ukrepal.

V takih pogojih in okoliščinah se torej v Italiji pripravljamo na obe volilni preizkušnji, ki pa utegneta postati mejnik v italijanski zgodovini.

»Da tisoči v Rižarni ne bi padli zaman...«

■ nadaljevanje s 1. strani

vendar se danes prav tu, v tem mestu, to ločevanje ponovno postavlja. Ponovno se gradijo okopi, o katerih smo mislili, da so le del mračne zgodovine. Ponovno se pojavljajo strahila, na katera smo vsi pozabili. Ponovno se prebivalstvo našega mesta, po svoji lastni odločitvi deli v enake in bolj enake, ki mislijo, da lahko enakim krojijo pravice, ki mislijo, da so v tem mestu bogatih kulturnih tradicij edini subjekt.

In tako se zgodovina ponavlja.

Tako slovenska pesem, slovenska in italijanska revolucionarna pesem, pesem boja za svobodo zaslužjenih narodov jutri ne bo izzvenela v največjem tržaškem gledališču, ne bo omadeževala svetišča tiste kulture, ki ostalim kulturam, manj enakim, ne priznava pravice do obstoja. Kot da bi to ne bila kultura nekega naroda, kot da bi ta narod ne imel svojega zgodovinskega razvoja, svoje bogate, pa čeprav mlade kulture, ki je že od svojega nastanka tesno povezana s Trstom. Kot da bi imel kdo, pa naj ima še tako bogato kulturno tradicijo, pravico, da po lastni presoji odloča, kaj je kultura in kaj ne. Kot da bi bila kultura ab-

solutni pojem, etiketa, ki je lahko bela ali črna, a ne pozna vmesnih poti.

In prav iz istih vrst, iz katerih prihaja taka sodba, prihajajo tudi pojavi, ki ne sodijo v kulturo, ki ne dokazujejo kulture nekega naroda, a so odraz družbe ali vsaj kratkega zgodovinskega trenutka njenega razvoja. In tako moramo še vedno, dan za dnem glasneje terjati svoje pravice, ki so nam bile z ustavo priznane, a nikoli dane. In tako moramo romati k našim spomenikom, ki jih samo poimensko neznani skrunilci onečaščajo.

Čemu torej to vsakoletno snidenje v Rižarni? Žrtve tega kraja ne kličejo spomina nase. Od nas terjajo, da se ne izneverimo idealom, za katere so dali življenje, ampak da jih ohranjamo in izročamo v zgled mladim rodovom.

Ni dovolj, da se enkrat na leto snidemo v Rižarni.

Ni dovolj, da se ob tej priložnosti spomnimo na preteklost. Zgodovina živi z nami in mi jo ustvarjamo. To, kar je za nas sedanjost, bo prešlo v zgodovino. Boriti se moramo, da ne bo ta, naša zgodovina mračnejša od svetlih trenutkov izpred 34 let. Boriti se moramo, da bomo lahko vedno s ponosom v srcu dejali, da tisoči v Rižarni niso padli zaman.

Ansambel Taims proslavil svojo 10-letnico

Znani openski ansambel Taims je v torek, 24. aprila, s koncertom v tržaškem Kulturnem domu proslavil 10-letnico svojega delovanja. Ansambel je namreč nastal leta 1969 na Opčinah in si je prvotno nadel ime Ansambel mladih Opencev, kasneje pa se je preimenoval v Taims, po začetnicah prvotnih članov ansambla. Zamisel za ta narodnozabavni ansambel je imel Franc Pohajač, ki ansambel vodi še danes. Z vajami je Taims začel v Finžgarjevem domu, kjer ima še sedaj svoj sedež.

V zadnjih letih zadobiva Taimsova glasba poseben, svojstven stil, to pa predvsem po zaslugi člana Janeza Beličiča, ki je tudi skladatelj tega ansambla. Besedila za pesmi pa piše predvsem Franc Pohajač. Člani ansambla so še: Evald Krevatin (trobenta), Igor Košuta (klarinet), že omenjeni Janez Beličič (harmonika), Joško Terčon (spremljevalna kitara), Peter Filipčič (glavna kitara) ter pevca Nadja Fabris in Boris Košuta. Ansambel je že nastopal po vsej naši deželi, lani je nastopil tudi v Globasnici na Koroškem ob 30-letnici Našega Tednika, sodeloval je na radiu Trst A, leta 1976 na mednarodnem tekmovanju »La scaletta« v Rimu, ko je ves spored tega tekmovanja snemala italijanska televizija. Ansambla Taims pa

iz še sedaj neznanih razlogov nismo videli na televizijskih zaslonih. Naj povemo, da je ob tej priliki svetovalec SSK dr. Drago Štoka postavil interpelacijo v deželni svet, da bi se odkril razlog za tako diskriminacijsko ravnanje.

Na torkovem koncertu se nam je ansambel Taims predstavil s širokim repertoarjem pesmi, ki je obsegal tako skladbe Avsenika, Burnika in drugih znanih avtorjev kot seveda lastne skladbe Beličiča in Pohajača. Člani ansambla so ob tej priliki podarili plaketo svojemu vodji in mentorju Francu Pohajaču za 10-letni trud in vedno večje izpopolnjevanje ansambla. Skladbe je med koncertom napovedoval in povezoval Peter Cvelbar, znan po priljubljenih oddajah na radiu Trst A, ki je med programom pritegnil k sodelovanju tudi občinstvo, ki je z navdušenjem odgovarjalo na postavljene uganke. Kvaliteten je bil tudi nastop kvarteta »Do« iz Ljubljane, ki je zapel več slovenskih ljudskih pesmi. Ta kvartet sestavljajo pevci, ki pojejo pri Slovenskem oktetu. Tržaški gledališki igralec Danilo Turk-Joco je med koncertom zabaval občinstvo s svojimi dogodivščinami iz časa, ko je bil še začetnik na igralskih deskah in pa iz časov, ki jih je preživel, ko je bil med partizani.

Publika je popolnoma napolnila dvorano Kulturnega doma, tako da so nekateri celo stali.

Ansamblu Taims, ki je prav gotovo eden izmed najboljših narodnozabavnih ansamblov v zamejstvu, čestita ob 10-letnici tudi naš list in mu želi, da bi nadaljeval po poti, ki ga je že privedla do zavidljivih uspehov.

a. l.

ZAPISKI v kurzivu

Na neki slovenski višji šoli so izključili dijaka, ker je v osebni dnevnik pisal poezije, ki naj bi po fašističnem zakonu iz leta 1925 žalile »osebno dostojanstvo«. Mimo pravice o svobodnem izražanju (vsaj v privatnih spisih) in o primernosti izbrane kazni se nam zdi dobro, da je na naših šolah še toliko dostojanstvenikov, ki bodo še dolgo ohranjali na visoki ravni nivo slovenske zamejske izobrazbe.

V tržaškem tedniku smo brali, da je najboljši Tržačan v direktni sorodstveni zvezi z italijanskim narodnim herojem Oberdanom. List nas je tudi seznanil, da je podjetni »unmilionealdi« pravi »self made man« in da se kljub prijetnemu videzu in ne veliki starosti noče fotografirati. Pri vseh teh in še drugih informacijah pa je list pozabil na malenkost, in sicer, da je možakar s končnim K pri priimku SLOVENEK. Upamo, da se ne bomo več pritoževali, da nismo ekonomsko dovolj močni!

Nabrežinski industrijec na marmornatem področju je leta 76 zaslužil le malo nad poldrugi milijon več kot njegov delovodja. Sedaj končno nabrežinska občinska uprava ve, zakaj omenjeni industrijec ne more plačevati najemnine za občinske kamnolome, kot vsi ostali.

Ob prebiranju seznamov tržaških bogatašev v omenjenem tedniku smo zasledili izredno malo zdravnikov (zlasti zobozdravnikov), odvetnikov in sploh naših narodnih voditeljev. Nekoč je bilo v čast ekonomsko močnim slojem, da so se zanimali za narod, danes pa pripadajo tako politični kot kulturni in zlasti GOSPODARSKI voditelji revnejšemu sloju. Sprašujemo se torej, od kod jim luksuzni avtomobili, jahte, vile, itd.; po vsej verjetnosti je vse last družb ali družbe, ki jo predstavljajo.

ŠILO

Hranilnica in Posojilnica na Opčinah VABILO

Spoštovani član!

Vljudno ste vabljeni, da se udeležite rednega in izrednega občnega zbora, ki bosta v prvem sklicanju dne 27. aprila ob 9. uri in v drugem sklicanju v

NEDELJO, 29. APRILA 1979

OB 9. URI V DVORANI FINŽGARJEVEGA DOMA, NARODNA ULICA, 89 (zraven Hranilnice in Posojilnice) z naslednjim

DNEVNIM REDOM

A) NA IZREDNEM OBČNEM ZBORU:

Spremembe združnega statuta: člani 1, 3, 6, 7, 9, 12, 15, 16, 20, 22, 24, 26 in 28

B) NA REDNEM OBČNEM ZBORU:

1. Poročilo Upravnega sveta, predložitev obračuna in predloga glede delitve prebitka
2. Poročilo Nadzornega odbora
3. Razprava o poročilih
4. Glasovanje za odobritev obračuna, poročil in predloga o delitvi dobička
5. Volitve upraviteljev, katerim zapade mandat
6. Določitev sejnine za upravitelje
7. Določitev zneska, ki ga morajo doplačati novi člani od sprejema v zadrugo, ter višine aktivnih in pasivnih obrestnih mer
8. Določitev najvišjega zneska posojila, ki se sme dati posameznim prosilcem
9. Slučajnosti

Člani si lahko ogledajo Obračun in Poročila o obračunu in tudi predloge za spremembo statuta v tajništvo Hranilnice in Posojilnice.

Ker se predvideva, da se prvega sklicanja ne bo udeležilo zadostno število članov, Vas vabimo, da se GOTOVO UDELEŽITE OBČNEGA ZBORA V DRUGEM SKLICANJU, t. j. V NEDELJO, 29. APRILA 1979 OB 9. URI.

Če se kdo ne more udeležiti občnega zbora, prosimo, da pooblasti drugega člana.

VSAKDO MORA OB VSTOPU V DVORANO OBVEZNO IZROČITI VABILO!

UPRAVNI ODBOR

Mladina in narodne manjšine

■ nadaljevanje s 1. strani

organizacija Slovenske skupnosti, ki že več let redno sodeluje v mladinski komisiji FUENS. Predstavniki SSK na letošnjem seminarju Ivo Jevnikar je bil tudi izvoljen za podpredsednika te mednarodne manjšinske mladinske povezovalne zveze.

Seminar 1979 je bil posvečen najprej spoznavanju položaja Bretoncev in Bretanje. Udeleženci so bili seznanjeni s preteklostjo in sedanjostjo tega naroda, z njegovimi kulturnimi, gospodarskimi in političnimi težavami in uspehi. Bretonci doživljajo preporod, ki je sicer značilen za manjšinske narode in skupine. To se pozna na kulturni ravni (številni časopisi, literarna dela, odkrivanje tradicij itd.) kot na politični ravni (stranka UDB, razne politične skupine, tudi nasilne, lista za evropske volitve ipd.). Posebno razveseljivo je učenje bretonščine, ki je v obširnih predelih Bretanje neka »izumrla« zaradi preganjanja in kompleksov, a se mladi k njej vračajo ter ljudje ostajajo zavedni Bretonci — kar je za nas težko umljivo — tudi brez materinega jezika.

Poleg tega je velikonočni seminar mladinske komisije FUENS posvetil več časa notranjemu delu, to je izmenjavi informacij prisotnih delegacij o položaju posameznih manjšin, kar je pač pri povezovalni organizaciji, kot je FUENS, prvenstvena naloga. Prisotne so

bile delegacije Slovencev iz Italije in iz Avstrije, Hrvatov iz Avstrije, Frizijcev s Holandske in iz Nemčije, Dancov iz Nemčije, Nemcev z Danske in pa gostiteljev.

O sedanjem položaju naše manjšine je spregovoril Ivo Jevnikar, ki je v imenu SSK tudi predložil osnutek resolucije v podporo globalni zaščiti, proti sklicevanju na številčnost manjšine in proti pojavom nestrpnosti na Tržaškem in v Benečiji. Poleg te resolucije je občni zbor MK FUENS odobril še resolucijo o položaju na Koroškem (politični procesi, nemoteno delovanje Heimatdiensta), na Gradiščanskem (uvajanje radijskih oddaj v hrvaščini) ter na Holandskem (zasebne radijske oddaje v frizijščini). Šesti občni zbor MK FUENS je tudi obnovil vodstvo organizacije, ki ga sedaj sestavljajo predsednik Jurica Čenar (Hrvat iz Avstrije), podpredsednik Ivo Jevnikar in Heinrich Schultz (Danec iz ZRN) ter tajnica Christel Peterson (Frizijka iz ZRN).

—o—

Stalno Slovensko Gledališče v Trstu

CARLO GOLDONI

NERGAČ

Komedija v treh dejanjih (dveh delih)

V soboto, 28. aprila ob 20.30 v mestnem gledališču v KRMINU

Vzhodnokraška konzulta o lokaciji znanstvenega raziskovalnega centra

Po dokončnem sklepu deželne uprave oz. nalašč zato imenovanega odbora o lokaciji Znanstvenega raziskovalnega centra pri Banih, se je zlasti med neposredno prizadetim prebivalstvom vzbudilo precej negotovanja in nezadovoljstva, kar je prišlo še posebej do izraza na eni zadnjih sej Vzhodne kraške konzulte. Domačini se sprašujejo, zakaj je treba vedno razlašati slovensko zemljo, ne da bi se predhodno vprašalo, kaj pravzaprav zainteresirani mislijo, kaj šele da bi se upoštevalo njihove upravičene zahteve. Pri tem nosijo naj-

DOLINSKA SEKCIJA SLOVENSKE SKUPNOSTI

V sredo, 18. t. m. se je sestala v Mačkolljah pod vodstvom predsednika Zobca dolinska sekcija SSK. Na dnevnem redu so bili občinski problemi, varianta k splošnemu regulacijskemu načrtu ter politično delovanje stranke. Občinski svetovalci Tul, Gombač in Petaros so prisotnim odbornikom analitično orisali trenutno stanje ter postavili v diskusijo določene podatke, na podlagi katerih bo morala Sekcija ustvariti lastno stališče. Poleg variante so prisotni odborniki ponovno posvetili svojo pozornost prečnemu problemu prevozov, poimenovanju ulic in trgov po slovenskih možeh.

V zvezi z evropskimi ter parlamentarnimi volitvami ter sedanjim političnim položajem v naši deželi in celotni državi je sekcija mnenja, da mora SSK postati središče enotnega, naprednega, neodvisnega političnega nastopa vseh slovenskih delovnih ljudi, ter aktiven činitelj v ustvarjanju novih pogojev demokratičnega pristopa vseh družbenih komponent. V tem smislu in v tej perspektivi se bo sekcija udeležila tretjega strankinega občnega zbora, ki bo 20. maja v Gorici.

Kar pa zadeva striktno politično udejstvovanje sekcije so sklenili odborniki vzpostaviti tesnejše vezi z drugimi bratskimi sekcijami, da bi tako konkretnije usklajevali politične posega ter z združenimi močmi uspešneje kljubovali nasprotnim silam. V tej zvezi je sekcija pozvala vse člane in somišljenike, naj se udeležijo spominskih svečanosti dneva Osvoboditve ter prisostvujejo polaganju vencev na občinski spomenik.

Opčine v znamenju Franceta Bevka

Na Opčinah so se pričele odvijati prireditve ob bližnjem svečanem poimenovanju osnovne šole po Francetu Bevku. Osrednja slovesnost poimenovanja bo 20. maja, že prej pa vrsta kulturnih, prosvetnih in športnih nastopov. Vse slovenske organizacije v vasi bodo samostojno ter v dopolnjevalni skladnosti dale svoj prispevek dogodku, ki se v zavesti celotne domače skupnosti spreminja v velik kulturni praznik.

Začeli bodo taborniki Rodu Modrega Vala. V soboto, 28. t.m. bodo ob 20. uri ob tabornem ognju (za šolo) počastili Franceta Bevka v pesmi in besedi. Počastitev bo hkrati posvečena prazniku osvoboditve, prvemu maju in 25-letnici taborniške organizacije. V primeru slabega vremena bo prireditev v Prosvetnem domu.

večjo odgovornost politične stranke oz. italijanski sistem, po katerem, o najvažnejših izbirah odloča peščica visoko postavljenih ljudi, ki se smatra za depoziterje edine resnice in resničnih »splošnih« interesov. V primeru namestitve raziskovalnega centra pri Banih se govori, da je zemljišče podvrženo vojaškim služnostim in da ni last posameznikov; pozablja se pa, da bo tudi po zgraditvi raziskovalnega centra potrebno najti nova zemljišča za vežbanje z oklepni vojaškimi vozili in predvsem, da je izbrano zemljišče skupno bogastvo banske, trebenske in padriške vaške skupnosti. Širi se tudi negotovanje na račun strank, ki zbirajo slovenske glasove, češ da niso dovolj energično in dovolj informirano zagovarjale stališča domačinov; edina bela vrana je bila SSK, ki je vsaj v Kraški gorski skupnosti jasno povedala, da naspro-

tjuje lokaciji centra na novih kraških zemljiščih. Na žalost sta njena predstavnika v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu zavzela isto stališče kot ostale stranke t.j., da se čimbolj omeji razlastitev. Isto lahko trdimo o naših strokovnih organizacijah, ki se niso dovolj jasno in niti pravočasno izjasnile o tem problemu. Prebivalstvo vzhodnega Krasa in konzultorji sami se sprašujejo, čemu sploh konzulte obstojajo, če se ne upošteva njihovo mnenje niti o tako važnih problemih, kot je odvzem velikih površin, ki jih neposredno zadevajo.

Ob tem ponovnem primeru neupoštevanja mnenja domačinov se lahko samo vprašamo, koliko so naše stranke in strokovne organizacije resnično prisotne na ozemlju. Po našem bi bil skrajni čas, da se ustanovi medstrankarski in medorganizacijski odbor vseh Slovencev, ki naj bi dosledno sledil vsem načrtom in naj bi koordiniral različne pobude v zaščito naših trajnih dobrin. Neskromno smo prepričani, da je istega mnenja vse slovensko prebivalstvo v zamejstvu.

Boj miljske občine za turistični razvoj

Miljski občinski odbor, ki ga sestavljajo predstavniki KPI in PSI, je sklenil začeti oster in rekli bi nenavaden boj za turistično uveljavitev zlasti tistega pomorskega dela občine, katerega sedaj zasedajo kasarne. Že več let se namreč miljski občinski upravitelji trudijo, da bi turistično uveljavili ne le edino istrsko mesto, ki je ostalo v Italiji, ampak tudi skrajno vzhodni del obale, ki sega do jugoslovanske meje. Prvi uspeh teh zahtev je bila pred leti ustanovljena Avtonomna turistična ustanova za miljsko občino. Sledile so razne prošnje tako s strani občine kot Turistične ustanove in drugih na vojaške oblasti, da bi zapustile vojašnico in vrnile ozemlje, ki ga zasedajo in ki ni last vojske, občini za izkoriščanje v gostinske namene. Jasno je, da je še danes v Italiji najtežje doseči kaj od vojaških oblasti, zlasti v naših krajih, ki ležijo na vzhodni meji države in ki morajo služiti kot neprodorna obramba proti vzhodnemu bloku (nekoč proti širjenju slovanske nevarnosti); zato tudi vse zahteve in prošnje tako politikov kot upraviteljev ali raznih drugih organizacij so bile kot bob ob steno. Zaradi tega si je občinski odbor omislil, verjetno po zgledu Pannellovih antimilitaristov, pohod od Sv. Barbare do kasarne. Prejš-

nji teden se je zbralo veliko število ljudi, ki so z Milj odšli do Čampora z osebnimi avtomobili in z avtobusi, ki jih je dala na razpolago občina, od tam dalje pa peš v sprevedu z županom in dvema komunističnima poslancema na čelu. Spreved je potekal mirno, s strani lokalnih upraviteljev pa je bila dokazana resna

(Dalje na 6. strani)

OBČNI ZBOR CVETLIČARSKO VRTNARSKÉ ZADRUGE NA PROSEKU

Pretekli teden je bil na Proseku redni občni zbor cvetličarske zadruge, ki že več let med težavami uspešno deluje na tem delu našega Krasa. Po poročilu predsedniku Starca so prišle do izraza predvsem težave, ki jih člani imajo zaradi nerazumevanja nadrejenih organov, ali zaradi posledic zgrešene kmetijske politike tudi na našem področju. Te škode je bila deležna zlasti naša narodnostna skupnost, ki predstavlja skoro stoo odstotno večino kmetovalcev in vrtnarjev ali cvetličarjev v pokrajini. Deželne oblasti bi lahko takoj poskrbele za primerno tehnično službo s strokovnjaki, ki pa bi morali nujno poznati naš jezik, saj bi tako konkretno pripomogli našim vrtnarjem do takih uspehov, ki jim bodisi zaradi klimatskih razmer, in lege ozemlja, kot visoke strokovne sposobnosti in tradicije pritičejo. Drago Starc je tudi obsodil protislovensko kampanjo, ki se zadnje čase zaskrbljujoče širi po Tržaškem. Izrekel je željo, da bi prišlo čimprej do izglasovanja zaščitnega zakona za Slovence, ki bi nam omogočil naraven razvoj in tisto zaščito, ki nam pripada. Ob koncu je bila sprejeta tudi resolucija, ki izraža že omenjena stališča in zahteve ter je bila namenjena vsota 100.000 lir za pomoč potresencem v Črni gori.

Naj nam bo dovoljeno, da s tem občnim zborom v zvezi izrečemo vso svojo zaskrbljenost zaradi škode, ki jo bo prizadela razširitev avtoceste, kot smo že poročali v zadnji številki našega lista. Če se ne motimo, bo novi del avtoceste popolnoma uničil enega lepših, novih cvetličarskih objektov na Proseku. Prepričani smo, da se bodo ne le prizadeti, ampak tudi vsa javnost odločno zoperstavili taki nameri.

Naslednji teden bo na vrsti prosvetno društvo Tabor. Pripravilo je odrsko lepljenko s pričevanji in spomini na Franceta Bevka ter z odlomki iz njegovih del. Prireditev bo 5. maja s ponovitvama v naslednjih dveh dneh. Pri predstavi bo sodelovalo okrog 40 oseb. V Prosvetnem domu bo vzporedno odprta razstava šolskih risb in slik na Bevkovo temo.

V openskem Finžgarjevem domu bo 13. maja imel svoj Bevkov večer domači cerkveni pevski zbor. O Beneški Sloveniji, deželi Bevkovega »Kaplana Martina Čedermaca« bo govoril prof. Marino Qualizza.

Nadaljnje prireditve pripravljajo skavti, športniki Poleta, srednja šola »Srečko Kosovel«, Finžgarjev dom s pevci in ansambli in učenci osnovne šole. V tisku je tudi spominski zbornik.

Občni zbor Združenja za zaščito zemlje v Štandrežu

Združenje za zaščito zemlje ter etnične in socialno-gospodarske strukture Štandreža je od svoje ustanovitve pa do danes opravilo veliko narodno obrambno delo v korist štandreških prebivalcev in celotne vasi. Združenje se spoprijema s težkimi vprašanji, ki že dolgo let tarejo štandreško narodno skupnost in ki bodo v prihodnosti postala verjetno še hujša. Gre predvsem za boj proti zasedbi novih zemljišč, za zapletene postopke izplačil lastnikom za odvzeto zemljo in za številna juridična vprašanja, ki se pojavljajo v tej zvezi. V Štandrežu so razna podjetja in tudi javne ustanove že razlatala veliko nadvse rodovitne zemlje za razne cest-

ne priključke ter za nove povezovalne ceste in ni še konec. Toda škoda je neprimerno večja, kot je lahko zgledalo v preteklosti. Poleg tega, da so to rodovitna zemljišča in sicer številna izmed tistih, na katerih so kmetovalci pridelovali po celi deželi znano povrtnino (ogromna škoda je torej že v izgubi kvalitetnega pridelka), se danes dogaja še to, da marsikateri lastniki niso še dobili izplačila odškodnine in da po dveh letih od začetih del na obmejnem postajališču ni še znano, kakšno odškodnino bo občina plačala razlaščenim kmetovalcem. Kaj to zavlačevanje in izguba vrednosti denarja za našega človeka pomenita, je vsem jasno.

Združenje nasprotuje tudi nameravani lokaciji avtoporta, kar so predstavniki Združenja tudi izrazili v ugovoru k spremembi regulacijskega načrta. Za to so imeli utemeljene razloge: ponovno bo odvzeta rodovitna zemlja in sicer 40 prebivalcem, od katerih je polovica kmetovalcev, ostali pa se tudi ukvarjajo s kmetijstvom. Nihče nima pojma, kam bodo te družine izselili. Zato Združenje predlaga, naj se avtoport zgradi na zemljišču letališča, obenem naj se industrijska cona prenese iz Štandreža na desni breg Soče.

S temi in podobnimi vprašanji se ukvarja štandreško združenje. Ima važno vlogo pri ohranjanju socialne in gospodarske strukture

Štandreža. To je poudaril tudi njegov predsednik Viljem Zavadlav na drugem rednem občnem zboru, ki je bil 5. aprila v dvorani prosvetnega doma »Anton Gregorčič« v Štandrežu. Tajnik Damjan Paulin je poročal o delovanju Združenja, Dušan Brajnik je podal finančni obračun, o bodočem delovanju je govoril pa Walter Reščič. Na občnem zboru, ki se ga je udeležilo lepo število domačinov in ki je bil vsebinsko zanimiv, so sprejeli predlog, naj bi informirali slovensko in vso javnost o stalnih napadih na štandreško skupnost, zlasti pa naj bi pritegnili pozornost in dosegli podporo vseh slovenskih organizacij, sindikatov in strank, da bi se učinkovito zoperstavili raznarodovalnemu procesu štandreške vasi.

OBISK PRI SLOVENCIH V AMERIKI

Pretekli teden sta z Goriškega odpotovali na dvotedenski izlet v Severno Ameriko dramska skupina prosvetnega društva »Štandrež« in glasbeni ansambel »Lojzeta Hledeta« iz Števerjana. Obe skupini sta se dolgo časa pripravljali na gostovanje, kar je zahtevalo precej truda in skrbnih vaj. V Ameriki bodo obiskali Slovence v New Yorku, Washingtonu in Clevelandu. Dramska skupina se bo predstavila s »Komedijo v komediji«, števerjanski fantje pa s koncertom narodno zabavnih pesmi. Nastop goriških prosvetarjev je prav gotovo nenavaden dogodek, ki ni samo kulturnega ali izletniškega značaja; verjetno je to edinstveni obisk dveh večjih skupin z Goriškega pri Slovencih v Severni Ameriki.

PREJELI SMO:

POIMENOVANJE ŠOLE V ŠTANDREŽU

Medrazredni svet štandreške osnovne šole je na seji dne 2.4.1979 vzel v pretres potek imenovanja osnovne šole po Franu Erjavcu.

Svet ugotavlja, da je bila prošnja za imenovanje poslana merodajnim oblastem že pred tremi leti, in sicer 22.9.1976. Svet se sprašuje, kje je običajna prošnja in komu je v korist, da ni prišlo še do pozitivnega zaključka.

Vse kaže, da je zaradi malomarnosti kakega uradnika, hote ali nehoti, običajna prošnja v kakem uradniškem predalu. Zato pozivamo merodajne oblasti, naj čimprej ugodno rešijo poslano prošnjo, da ne bomo prisiljeni misliti, da je drugorazredno, kar je slovenskega, in da zato še lahko čaka v nedogled.

Naj omenimo še to, da je država v okviru pooblaščenih odlokov, dala možnost staršem in učiteljstvu, da z medsebojnim sodelovanjem pripomorejo k najboljšemu uspehu šole.

Ko pa do takega sodelovanja pride, vse skupaj običajno in to zaradi malomarnosti odgovornih činiteljev.

Medrazredni svet
osnovne šole
v Štandrežu

POHOD PRIJATELJSTVA

Preteklo nedeljo, 22. aprila, je bil v Gorici že tradicionalni pohod prijateljstva. Organizatorja te manifestacije sta TGSI - Posoški mladinski in socialni turizem ter Občinska zveza telesno-kulturnih organizacij iz Nove Gorice, pod pokroviteljstvom obeh občin. Letošnjega pohoda se je udeležilo nad 2800 »tekmovalcev« med katerimi je bilo tudi precej Slovencev iz Gorice, zlasti učencev nekaterih slovenskih osnovnih šol, športnih krožkov in vzgojnih ustanov. Pohod je bil letos že četrto leto in je izmed dosedanjih najbolj uspel; ni tekmoval-

nega značaja v pravem pomenu besede, važno je predvsem sodelovati ter nastopati. Vsi so dobili pokal ali plaketu ali kolajne. Najbolj številna je bila skupina iz Nove Gorice, najbolj oddaljeni tekmovalci pa so prišli iz Bel-luna. Prijetno je bilo vzdušje med nastopajočimi in tudi navdušenje je bilo veliko. Nagrajevanja sta se udeležila tudi oba župana, De Simone in Sušmelj, ki sta v kratkem pozdravnem govoru poudarila pomen sličnih prireditvev in pohvalila organizatorja; tudi ta pohod prispeva k utrjevanju vezi med tu živječim prebivalstvom in tudi bolj oddaljenimi mesti.

Osnovni šoli »Fran Erjavec« in »Jože Abram«

Na Goriškem je še mnogo slovenskih šol, ki niso bile poimenovane po zaslužnih slovenskih možeh; v samem mestu Gorica so bile do danes poimenovane samo enotna srednja šola in višje (zadnja med temi trgovska šola »Ivan Cankar«), vse osnovne šole pa so še vedno brez poimenovanja. Prepričani smo, da ni tako lahko priti do ustreznih dovoljenj in pristankov in da je treba čakati precej časa, po navadi več let. Tako se dogaja tudi z osnovno šolo v Štandrežu, za katero je medrazredni svet predlagal poimenovanje po Franu Erjavcu in potrebno dokumentacijo posredoval odgovornim organom že septembra 1976, toda odgovora ni od nikoder. Tudi šolski predstojniki in starši osnovne šole v Pevmi so že pred letom sprejeli sklep, da se ta šola poimenuje po Jožetu Abramcu, planincu in duhovniku, ki je pred 2. svetovno vojno več let župnikoval prav

v Pevmi; tudi v tem primeru se je nekaj zataknilo, tokrat na goriškem županstvu. Medtem ko si želimo, da bi predstavniki šolskih in političnih oblasti čimprej pozitivno odgovorili na obe zahtevi, moramo pozdraviti pobudo slovenskih šolskih dejavnikov, ki so se odločili za to važno dejanje in izbrali za obe šoli imeni dveh pomembnih Slovencev. Ob tem bi si želeli, da bi prišlo do poimenovanja tudi ostalih slovenskih šol, saj je naša prisotnost najbolj nujna pravzaprav v mestu samem. Pred kratkim je bilo odprto novo šolsko poslopje v ul. Campi; prav bi bilo, da bi tudi za to stavbo izbrali primerno ime. V goriški občini imamo, na primer, na raznih šolskih stavbah še taka imena, o katerih bi — po skoraj 35 letih republike — skrajno obzirno lahko rekli, da so vsaj nesodobna.

PRAZNIK »FRITALJE« V RUPU

V Rupi praznujejo sv. Marka, toda poleg cerkvenega praznika je to tudi priložnost, da domačini priredijo večdnevno slavlje, pravi slovenski praznik, eden izmed tistih praznikov, ki jih pričakujemo in na katerem se počutimo v domačem in pristnem okolju, ob slovenski pesmi in besedi, v družbi prijateljev s Tržaškega in rojakov z onstran meje, iz Mirna in okolice. Skratka, eno izmed slovenskih srečanj, ki so postala redkost tudi na Goriškem. Otvoritev bo v nedeljo, 29. aprila, praznik se bo nadaljeval v ponedeljek in v torek 1. maja.

RAZSTAVA KLANJŠČKA IN BEVČARJA

V goriški galeriji »Il Torchio« razstavljata svoja dela slikarja Vladimir Klanjšček in Silvan Bevčar; otvoritev je bila 14. aprila, razstava bo odprta do konca meseca. Gre za goriška oz. briška umetnika (prvi je iz Števerjana, drugi z Oslavja), ki živo posreduje svoja doživetja občinstvu in si skušata utrditi pot med mlajšo generacijo slikarjev v Gorici.

»Kaj je bil zate fašizem?«

Italijanski časnikar Egidio Sterpa je lani izdal pri založbi »Editoriale Nuova« knjigo z naslovom »Dialog z Giorgiom Bocco o prikaznih neke generacije« (Dialogo con Giorgio Bocca sui fantasmi di una generazione). Giorgio Bocca je znan časnikar in publicist ter avtor številnih temeljnih esejev, ki obravnavajo predvsem italijansko povojno zgodovino. Knjiga, ki jo omenjamo, je napisana v obliki razgovora med obema časnikarjema. Giorgio Bocca odgovarja na vprašanja, ki jih postavlja Sterpa, med drugim tudi na vprašanje, ki se glasi: Kaj je bil zate fašizem? Odgovor se nam zdi zanimiv in ga zato tu v celoti objavljamo. Mimogrede omenjamo, da je bil Bocca partizan in politično pripada socialistični stranki.

Uredništvo

»Obstajata dve znani definiciji fašizma. Za Benedetto Croceja je bil fašizem "bolezen duha", za Gobettija pa je bil "narodova avtobiografija". Zdi se mi, da je Gobettijeva definicija pravilnejša: fašizem je del narodne zgodovine, del italijanskih socialnih, kulturnih in političnih značilnosti. Pomenil je obdobje italijanskega skupnega življenja in je v določenih letih užival široko soglasje — pa naj bo to zdaj komu všeč ali ne. Režimski fašizem je prav gotovo mrtev in pokopan, a določene stvaritve fašizma so še vedno žive. Državni kapitalizem, v okviru katerega živimo, se je na primer rodil s fašizmom.

Nisem eden tistih, ki o fašizmu menijo, da je eno tolikih in ponavljajočih se reakcionarnih obdobj; nasprotno mislim, da je predstavljal odločilen ali vsaj pomemben trenutek v italijanski zgo-

dovini. S fašizmom je prvič v Italiji nastala množična država. Resnici na ljubo bi lahko rekli, da je množična družba obstajala še pred fašizmom in da so jo bili mobilizirali za časa prve svetovne vojne; vsekakor drži, da je bil fašizem politični sistem, ki mu je italijansko meščanstvo poverilo zgodovinsko nalogo, da vključi množice v državo, ne da bi se spremenil družbeni red.

Množice bi se bile lahko vključile v državo z revolucijo, ki je v resnici obvisela v zraku, kot možnost in pričakovanje, v letih 1919 in 1920. Ko je propadla zasedba tovarn, se je začela fašistična reakcija, ki je niso plačali — kot se je toliko let ponavljalo — samo veleposestniki in industrijci, temveč je uživala tudi široko soglasje novo nastajajočih slojev, male in srednje buržoazije. S fašizmom je tako nastal novi družbeni pakt med stariimi vladajočimi sloji in sloji, ki so takrat šele

nastajali. Dovolj je, če se spomnimo, kaj so bili funkcionarji fašističnega režima: mali ali srednji meščani, ki jim je bila prvič poverjena kaka politična funkcija.

V tej množični državi se je fašizem moral oskrbeti z novimi ekonomskimi instrumenti. Glavna naloga fašizma je bila ohraniti novi red kljub nasprotovanju širokih slojev delavskega razreda in kmetov. Rad se je zagotavljal z represijo, a ne samo z njo.

Fašizmu se je posrečilo »uspavati« delavsko neprijateljstvo s krepitvijo državne industrije, ki je preprečevala veliko brezposelnost. S tem hočem reči, da se kriza podjetij ne rešuje več na način, ki je bil značilen za divji kapitalizem, se pravi z odpuščanjem delavcev; namesto tega se »bolna« podjetja izročajo državi. Tako razumemo, zakaj je Mussolini za časa salojske republike odgovarjal tistim, ki so se pritoževali zaradi socializacije, ki jo je imel v načrtu nekako takole: Ker smo ta podjetja dejansko vzdrževali kot država 20 let, je prav, da celotno zadevo tudi pravno uredimo.«

Smrt zavednega in zaslužnega Slovenca

Pred Veliko nočjo, ko je naš tednik bil že v tisku, je nenadoma umrl Ignac Marc. Ta trgovec od Sv. Jakoba je bil izredno delaven in požrtvovalen. Vse svoje življenje se je razdal tako družini, kot slovenskim organizacijam bodisi političnim, kot prosvetnim ali dobrodelnim. Prav to delovanje mu je bilo najbolj pri srcu, saj je bil med soustanovitelji Slovenskega dobrodelnega društva in njegov glavni delavec in verjetno tudi dobrotnik. Njegova organizacijska sposobnost in ljubezen do otrok sta se najbolje izkazali pri vsakoletnem organiziranju letnih obmorskih kolonij. Kdor je iz enega ali drugega razloga imel opravka z njim, ve na koliko nepovedanih težav je naletaval tako pri izbiri primernih prostorov, kjer se je soočal predvsem z birokratskimi težavami, kot pri iskanju slovenskega primerne osebja, ki ne bi preveč obremenjevalo skope družbene blagajne. Kljub temu mu je vedno uspelo, da je v zadovoljstvo vseh vrsto let zaporedoma organiziral kolonije v Devinu, Nabrežini in končno Šempolaju. Bil je tudi glavni pobudnik, da bi SDD prišlo do samostojnega sedeža za letne kolonije, ta želja pa se mu žal ni izpolnila, ostalo pa je zemljišče, katerega je društvo na njegovo pobudo odkupilo v samem centru Nabrežine in tako preprečilo kakemu privatnemu špekulantu, da bi na brez dvoma najlepšem travniku poleg odbojarskega igrišča danes imeli kak stanovanjski blok. Tudi za ta poseg, ki je gotovo večini neznan, mu gre vsa hvaležnost, še posebno tistih Nabrežincev, ki so

tedaj delovali v prosvetnem in športnem društvu in ki so ga smatrali od njegove preselitve v nabrežinsko občino za svojega.

Pokojni Marc se je udejstvoval tudi politično, in sicer je vedno dosledno zagovarjal samostojni politični nastop vseh Slovencev, ki

PRESELITEV UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Cenjene naročnike obveščamo,
da sta se uredništvo in uprava
Novega lista preselila v ulico Valdiri-
vo 36, prvo nadstropje.

BOJ MILJSKE OBČINE ZA TURISTIČNI RAZVOJ

nadaljevanje s 4. strani)

volja priti čimprej do primerne rešitve, zlasti sedaj ko je vojašnica prazna in neuporabna.

Če se ne motimo, je to prva tovrstna pobuda v naši pokrajini in je kljub nekemu spektakularno-strankarskemu prizvoku pozitivna. Čas je namreč, da se ljudstvo zainteresira za konkretne probleme, ki jih neposredno zanimajo. Doslej smo bili namreč priča le pohodom in manifestacijam strogo politične narave, ko pa se je šlo za interese, ki so nas neposredno prizadeli, smo se omejevali na resolucije in »ostre« proteste, ki so večkrat bili brez haska. Zato se nam zdi pozitivna ta pobuda Miljčanov in upamo, da ji bodo sledile še druge, zlasti ko bo šlo za obrambo naših pravic in dobrin.

Za pomoč Črni gori

Tudi v Gorici je stekla nabiralna akcija za hudo prizadeto Črno goro in njeno prebivalstvo. Nabirke se vršijo po raznih slovenskih časopisih in tudi kulturnih ter prosvetnih ustanovah. Poleg teh je treba omeniti tudi pobudo goriške občinske uprave, ki je preko svojega župana najprej izrazila sožalje novogoriškemu mestu in neposredno močno prizadeti deželi. Goriški župan De Simone je v kratki poslanici predsedniku občinske skupščine Nove Gorice Jožetu Sušmelju izrekel vso pripravljenost goriškega mesta pomagati poškodovanemu prebivalstvu v Črni gori; novogoriški predsednik se je v zahvalnem pismu spomnil prija-

teljskih in iskrenih vezi, ki pridejo najbolj do izraza v hudih trenutkih in preizkušnjah, vezi, ki so tako značilne za obe mesti. Takoj zatem je župan De Simone sklical sestanek s poklicnimi in sindikalnimi združenji, s katerimi so se domenili za nadaljnjo akcijo; vsako združenje bo organiziralo svojo nabirko, prav tako bo storila tudi občinska uprava: na goriškem županstvu se bodo namreč pobirali prispevki. Obenem sta se obe občinski upravi dogovorili tudi za druge načine pomoči. Ob koncu nabiralne akcije bo goriški župan izročil znesek predstavnikom Rdečega križa SR Slovenije ob dnevu Jugoslavije na sejmu Espomego.

naj se zlasti ekonomsko osamosvojijo in utrdijo, da bodo lahko bolje kljubovali asimilaciji. Vedno je z zaskrbljenostjo sledil odtujitvi vsakega slovenskega zemljišča, hiše ali podjetja in če je le mogel, je pomagal ali se vsaj trudil, da bi to prišlo v slovenske roke. Morda tudi zaradi nerazumevanja ali brezbriznosti tistih, ki bi lahko kaj več naredili, je moral večkrat razočaran zapustiti bojno polje.

Pokojniku naj gre zahvala vseh zavednih Slovencev, ženi in hčerka z družinama pa naše najiskrenejšo sožalje.

Antek

—o—

Stalno Slovensko Gledališče v Trstu

ANGELO BEOLCO-RUZANTE

POMJENKI
(Dialoghi)

Prevod	ALOJZ MILIČ
Pesmi	ATILJ KRALJ
Glasba	ALEKSANDER VODOPIVEC
Kostumi	ANJA DOLENC
Režija	JOŽE BABIČ

V soboto, 28. aprila ob 20.30 (SOBOTNI ABONMA)
v nedeljo, 29. aprila ob 17. uri (NEDELJSKI ABON-
MA) v gledališču »F. Prešeren« v BOLJUNCU
v petek, 4. maja ob 20.30 v društvenih prostorih v
SALEŽU

Sodobno kmetijstvo

Kakovost in konzumacija trave na paši ter mlečnost krav

Krave pojedjo na paši razmeroma malo trave. Značilna je korelacija med količino razpoložljive paše in konzumacijo suhe snovi. Krave puščajo na pašniku razmeroma precej nepopasene trave. Ob dodatnem krmljenju voluminozne krme v hlevu so krave konzumirale precej suhe snovi v voluminozni obliki krme. Hranilna vrednost pašne krme je ugodna, le v nekaterih vzorcih so našli preveč kalija in premalo magnezija. Problemi, ki se z njimi pri paši srečujemo, so naslednji: količinsko in kakovostno neenakomerna razpoložljivost trave v pašni sezoni; slab sestav ruše na nekaterih pašnikih; fiziološko neugodna struktura pašne trave zaradi previsoke vsebnosti vode ali premajhne količine strukturnih ogljikovih hidratov; neusklajenost med potrebami in vsebnostjo nekaterih rudnin v pašni travi (kalij, magnezij); težave visoko proizvodnih krav v prehrani s pašo, glede na potrebe dodatnega krmljenja s stališča točne razdelitve krmil in zaradi vpliva dodatne krme na konzumacijo pašne, kar vpliva na mlečnost; časovna razporeditev pašne in moške pri večjih čredah.

Izkazalo se je, da so pri kmetovalcu, kjer krave pasejo, stroški za krmo za en liter mleka v povprečju za 15%, cena škrobne enote za 20,3%, lastna cena mleka pa za 6% nižja kot pri onem, ki ne pase.

Delež voluminozne krme v obroku je bil pri kmetovalcu, ki pase 57,9%, drugod pa samo 48% ob praktično enaki količini mleka (celoletno povprečje).

S temi raziskavami so dobili podatke o vrednosti konzumirane trave, kar služi za osnovo za dopolnitev obroka, daje pa tudi osnovni podatek o učinkovitosti pašne.

Konzumacijo trave so ugotavljali po diferencialni metodi in sicer so pridelek trave ugotovili s košnjo pred pašo po metražni metodi na najmanj petih mestih v čredinki, prav tako pa tudi ostanek pašne. Travo so kosili s koso. Iz difference so izračunali količino konzumirane trave na enoto površine in eno kravo.

Konzumacijo so ugotavljali na nekaterih obratih kmetijske zadruge Postojna, Združena kmetijsko gozdnega posestva Kočevje in Kmetijsko živilskega kombinata Kranj. Skupno so bile izvršene meritve v 17 primerih. Ob priliki ugotavljanja količine trave na paši so bili odvzeti tudi vzorci za analizo. Zaradi selektivnosti je mogoče predpostaviti, da je dejanska vrednost popasene trave nekaj večja, kot izhaja iz analize povprečnega vzorca. Računi so tudi pokazali, da na konzumacijo vpliva neugodno premlada, kakor tudi prestara trava. Obstaja pa povezava med popaseno količino trave in količino dodatne voluminozne trave v hlevu, predvsem v suhi snovi. Ugotovljena je sorazmerno skromna količina zaužite suhe snovi na paši, kar pa je odvisno od teh dejavnikov:

- živali (individualne razlike, teža in presnovna aktivnost);
- razpoložljivega časa za pašo;
- razpoložljive krme na paši;

- dokrmljevanje v hlevu;
- okusnosti pašne trave (botanični sestav);
- kemični sestav krme.

Na opazovalnih obratih je trajal dnevni čas pašne 6 do 7 ur. Opazovanja pa so pokazala, da živali pasejo in počivajo v presledkih, zato se ponekod uveljavlja celodnevna pašna s prekinitvijo samo ob molži.

Vsekakor je 6 do 7 ur premalo za optimalno konzumacijo. Krave so v povprečju popasle 52,2% od razpoložljive trave ob precejšnji variabilnosti. V najslabšem primeru so pustile 67,5% pašne trave, v najboljšem pa samo 26,4%. Podatek obravnavamo z rezervo, ker je tudi na dobro in enakomerno popasenem pašniku več ostanek kot pri košnji.

Salvadori navaja, da je na čredinski paši 20% do 30% preostale trave, na neurejeni, brez čredi pa 40% do 50%. Rohr pa trdi, da je pri maksimalni konzumaciji pašne računati s 25% do 30% izgub. Za slabo izkoriščenost je deloma krivo kakovostno neizenačena trava ali pa prevelika čredinka, ki krave sili k selektivnosti. Da konzumacija in s tem proizvodnja ne bi padla, spustijo krave v novo čredinko, ko prejšnja še ni popasena. Da se s tem doseže večja konzumacija potrjuje pozitivna korelacija med količino razpoložljive krme in konzumacije suhe snovi na kravo. Pravi izhod, da se doseže boljši izkoristek pašne trave in konzumacija pa je v ukrepah, ki naj izboljšajo okusnost trave in v doslednem izvajanju principov pašno-kosnega sistema (pravilna starost trave, botanični sestav ruše, izmenična pašna in košnja, čiščenje čredink, ustrežna obremenitev čredink itd.) Pripomniti je treba, da preobilno dodatno krmljenje v hlevu neugodno vpliva na konzumacijo na paši. V obratu, kjer so ugotavljali konzumacijo na paši, so krave dobivale še 30 kilogramov presne krme v hlevu, ena do dva kilograma sena in 13,83 suhe snovi v voluminozni krmi ali 15,55 kilograma suhe snovi v skupnem obroku.

Ko je bila pašna dobra, so konzumirale 14 do 16 kilogramov v voluminozni krmi ali 16 do 17 kilogramov v skupnem obroku. V najslabšem primeru so krave konzumirale 11 do 13 kilogramov suhe snovi v voluminozni krmi. Pašna trava vsebuje dovolj kalcija in fosfora, le ponekod malo magnezija in preveč kalija, ki ne sme prestopiti 3% v suhi snovi. Kalija je največ v gnojnicah, zato naj se ta čim bolj enakomerno razvaža po vsej površini pašnika. Fizična struktura obrokov vpliva na količino in sestavo mleka. Če je v obroku veliko koncentratov in voluminozne krme, manj kot 30% suhe snovi, se zmanjša odstotek maščobe (manj kot 17% surovih vlaken). Na nizko vsebnost maščobe vplivajo tudi drugi faktorji: bujna spomladanska pašna, fino zmleta, peletirana krma, s toploto tretirana ali drugače pripravljena krma, ki vpliva na fermentacijo v vampu. Raziskave kažejo, da so ti učinki vezani na razmerje hlapnih kislin, ki nastajajo v vampu. Če se izenačuje raz-

merje očetne in propionske kisline, se zmanjša odstotek maščobe v mleku, raba hranilnih snovi pa se bolj usmerja v nalažanje telesnih rezerv kot v proizvodnjo mleka.

Laktacijo (celo dobo mlečnosti med dvema telitvama) je treba obravnavati kot enoto za načrtovanje krmljenja, za celotno količino in razporeditev krme v razdobjih. V prvi tretjini laktacije je treba krmiti bogato za razvoj mlečne zmogljivosti ter v napredovanje mlečnosti v nadaljnji laktaciji. V drugi in tretji tretjini naj bo skrbno odmerjeno krmljenje na proizvodnost krav. Predpostavljajo, da krave v dobri laktaciji, ko dobivajo v obrokih več hranilnih snovi, kot je potrebno za mleko, bolj racionalno porabijo te presežke za telesne rezerve kot v suhi dobi. Večino laktacije so krave v prav dobri kondiciji in v suhi dobi ne potrebujejo nobenega pripravljalnega krmljenja, saj v novo laktacijo pridejo z velikimi rezervami za visoko mlečnost.

Kako močno vpliva molža na količino in sestav mleka, so pokazali poskusi s kravami enojajčnimi dvojčki. Krave, ki so bile stimulirane za molžo, so dale v laktaciji 33 odstotkov več mleka in 32% več mlečne masti, njihova laktacija pa je bila povprečno 23 dni daljša. Pri stimuliranih kravah je bil iztok mleka hitrejši, za enako količino mleka pa čas molže za 1,6 minute krajši. Posamezne krave so reagirale različno.

Vpliv stimulacije vimena za molžo in temeljito izmoljenje na proizvodnjo mleka je tako močan, kar je v zvezi s hormoni, ki pospešujejo laktacijo, število sekretornih celic in njihovo aktivnost in refleksne ejskeje mleka. Stimuliranje vimena sproži izločanje oksitocina, ki povzroči kontrakcije mioepitalnih celic in s tem iztiskavanje mleka v mlečne vode in cisterno. Molža vpliva na izločanje hormonov prednjega režnja hipofize, prolaktina ACTK in TSH, ki vsi ugodno delujejo na razvoj laktacije. Brez stimulacije krava mleko zadrži, čas molže se podaljša, zmanjševanje mlečnosti se pospeši in perzistenca se poslabša. Stimulacija vimena z dobro opravljeno molžo predstavlja pomemben faktor gospodarnosti s proizvodnjo mleka.

Za stimuliranje mlečnosti v začetku laktacije naj bodo seveda obroki bogati na energetski vrednosti. Povečan konzum energije v obrokih z ustreznim razmerjem beljakovin in drugih potrebnih snovi, vpliva na povečanje proizvodnje mleka, ker mlečna žleza dobiva več hranilnih snovi. Pogosto se zgodi, da zelo mlečne krave dajejo nekaj časa več mleka, kot zaleže hranilna vrednost obroka in krave ta primanjkljaj nadomestijo s črpanjem telesnih rezerv. Pri visoki mlečnosti frizijskih kravah so ugotovili povprečno porabo iz telesnih rezerv 6,9 M kalorij, oziroma 0,72 čiste masti na dan.

Obroki krme naj bodo bogati v začetku laktacije tudi zato, da ne bi prišlo pri kravi do prehitrega črpanja energije iz telesnih rezerv in s tem do nabiranja ketonov v krvi ter do ketoze. Važna je tudi struktura obrokov, ki naj bodo tudi v začetku laktacije 40% suhe snovi obroka iz pristne vlakninate voluminozne krme. Delež koncentratov so omejili na 12 kilogramov na dan, češ, da je pri takih obrokih izkoristek krme za proizvodnjo mleka boljši, da je odstotek maščobe mleka večji in da se pojav-

(Dalje na 8. strani)

KNUT HAMSUN POTEPUHI

Poslovenil Oton Župančič 47

»Pa si mu storil?«

Brodar Norem: »Sem li mu obljubil podpis? Ne. Nisem norec. To bi bil prav tako lahko kar z Amerikanci odrinil. Pa, hvala Bogu, imam še toliko, da se lahko doma preživim.«

»Tega pa jaz o sebi ne morem reči,« je zamrmral Edevart.

Norem je vprašal: »Da, saj svojo plačo si dobil, jeli?«

»Nisem je dobil. Nisva še obračunala. In ti?«

»Jaz?« je rekel Norem. »Kaj pak, jaz sem najprej in pred vsem sebe rešil. Rib nisem sušil delj, nego sem imel denarja.«

Edevart se je zdrnil: »Potemtakem ribe še niso bile suhe, ko si se odpeljal?«

»Ne. O ne, kaj pa še! Pa čemu naj bi bile suhe, če so se le morale potopiti?«

Edevart skoro šepetaje: »Morale so se potopiti?«

Norem: »Tako sem jaz to razumel. Ampak ne raznašaj!«

Saj ni bilo gotovo, da je Norem to reč po pravici pripovedoval, Edevart se je ločil od njega z jako neprijetnimi čustvi. Stari slepar je reševal nemara tudi tu najprej in predvsem samega sebe, ko je natolknil, da je potopil galeaso na povelje. Edevartu se je zdaj prvič zazdelo, da je pri Noremu nekaj nečistega, celo v njegovi vnanjosti, njegov sivi, volnasti tilnik je bil premočan in pregrešen; v notranjosti je bil trden in brez sramu, govoril je odkrito o svojih prevarah in se je z njimi bahal. Iz vsega srca bi si želel, da je mrtev in z bogom, si je mislil Edevart, on mi je vdihnil, naj pozimi kradem dvojače, in kaj mi je zdaj ostalo od tega kradeža!

To je bilo pa Edevartovo mnenje o šefu navzlic vsemu vendarle drugačno: dokler je bil trden, je bil tudi on malopridnež in slepar, zdaj, ko je premagan, cepeta in se muči, ali še danes je njegova ničemurnost svetla in bujna, visoko nad prahom in blatom. Edevart si ni razjasnil, zakaj se mu je budilo sočutje s šefom, nemara se je čutil sokrivega njegove pogube, poleg tega ga je navdajalo človeško usmiljenje do padle veličine. Spominjal se je iz desetinstva doma, kako je neki policijski komisar tako dolgo pil, da je zapil svojo službo in so ga odslovili. Edevart je takrat nad njim jokal in zanj Boga molil. Po tem, kar je slišal zdaj od vseh strani, je moralo biti s Knoffom zelo hudo. Gospa Knoffova je bila v primeri s prej mršava in revna, ker je morala pomagati pri gospodinjstvu gospodični Ellingsenovi. Knoff sam je nosil še vedno svojo debelo zlato verižico na telovniku in svojo zlato uro, a najbrže mu bodo kaj kmalu tudi to pobrali.

Edevarta je resno zaskrbelo njegova mezda, kar nič ni bilo varno, da bo mogel Knoff z njim pravilno obračunati. In kako mu bo potem? Imel je dobro obleko, žepno uro in nov zlat prstan, pa nič drugega. Poleg tega je imel Doppen. Kaj bi z njim? No, bodi, kakor bodi, Edevart se lahko povrne domov in bo hodil kakor prej na Lofote, vsekakor je sklenil, da bo pri obračunu prizanesljiv in se bo oziral na šefove

težkoče. To je bilo najmanj, kar je mogel storiti, to je bil svojemu šefu dolžan.

V nedeljo si je izposodil čoln in je veslal »k sebi domov«, na Doppen. Zeleni zaliv je ležal zdaj siv in medel, hiša je bila pušta, vse pohištvo proč, edino, kar se tu ni spremenilo, je bilo bučanje slapa. V seniku je samo postal in trenutek sanjal in se spominjal svojega burnega doživljanja tam, nato je zaprl vrata in stopil v kaščo: tam je obesila Loviza Magreta zanj tkano odejo. Bog nebeški — kakor da res ni imela že tako in tako dovolj misliti! Previdno je tkanino zvil in jo vzela s seboj; v drvarnici je slonel njegov železni kol, in pustil ga je tam; kamenje je še vedno štrlelo iz travnika.

Tukaj je bil nekoč dom, odrasli in otroci so tukaj pognali korenine in doživljali svoje skrbi in radosti, zdaj je bil dom zapuščen. Nikjer ni bilo čuti glasu, samo bobnenje slapu gori v gozdu. Potepuhi so vlekli povesod, koder so se potikali, izrvane korenine za sabo, ali semkaj tega ni bilo slišati ...

V ponedeljek rano, ko se je štacuna odprla, je stopil Edevart vanjo in je malo počakal, nikogar ni bilo. Drugi pomočnik, Magnus, je začel snemati s polic nekaj bornih ostankov blaga, jih iztepati in zopet skladati nazaj. To ni bilo delo za več nego enega moža. To ni bilo nič.

Edevart je potrkal na vrata v pisarno in je vstopil, pozdravil je in rekel: »Najbolje, ako zdaj odrinem — ako je vam prav?«

»Meni ni to nikakor prav,« je odgovoril Knoff. »Kaj naj ostanem sam tukaj? Kaj pa je ljudem! V kratkem se začne božična kupčija!« Vendar je Knoff zgrabil priliko in je pokimal: »Tak oditi hočeš? Prav, pa obračunajva! Gre še za neko mrežo za slanike, ampak začnimo z drugim: Kako dolgo si bil v štacuni in koliko časa si porabil za čiščenje jahte?« Knoff je prijel svinčnik in je sedel pripravljen na boj, svojo korist bo želel varovati.

»Za to dvoje ne maram plače,« je odgovoril Edevart. In ko je Knoff dvignil oči proti njemu, je pristavil: »Ne, zato ker to ni bilo delo.«

Bilo je, kakor da se je Knoff omečil in ni mogel pokazati svoje bojevitosti. Nasmešnil se je skoraj otožno in rekel: »To se mi je prvič dogodilo, da se je kateri mojih ljudi sam rad odpovedal svoji plači. Nasprotno, vedno so mislili, da dobivajo premalo, moji ljudje.«

Edevart bi bil dal tisti trenutek ne vem kaj, da je mogel stati pred svojih šefom čist in brez krivde. Ni bilo dvoma, da Knoffovi ljudje so ga, vsak po svoje, izkoriščali, ga varali in špekulirali z njegovo ničemurnostjo. Kaj čuda, ako je moral biti šef zase na straži in se posluževati njihovih ukan? Edevart je bil ginjen in ga je opravičeval. Ni bilo še tako davno, ko je prav ta Edevart menil, da je imenitno, če si pretkan in gledaš na svoj dobiček. Zdaj se je čutil pohlevnega in uničenega. Kaj se je z njim godilo, mar je izgubil pamet? Veliki podjetnik Knoff je moral opustiti čedalje več svojih obratov, sedel je malone na suhem, zadnje leto ga je postaralo, ni bil vi-

deti več tak mogočnjak, vrh tega danes ni bil obrit, in Edevart je opazil, da mu rasto iz ušes sivi kosmi kocin. Klavrn šef. Pa se ni vdal, na mah je bilo, kakor da se noče več otožno smehljati, prav nič ne, zopet se je naredil, kakor da se mu mudi, potegnil je iz žepa svojo zlato uro, pogledal nanjo, jo zaprl, da je šklebnilo, in rekel: »Torej, to bi bilo šest, sedem mesecev mezde. Ne moti me!« Izračunal je in zapisal. Še ko je pisal, je rekel: »Tista mreža — ne vem — pisarniški ravnatelj ni mogel ugotoviti, kaj me je svoj čas stala. Kaj mi hočeš dati?«

Edevart se je z odgovorom izmikal.

Knoff: »Denimo deset tolarjev za mrežo?«

Edevart: »Prav, hvala. Če morete dati za to ceno.«

Edevart je imel izvrsten obračun. Šef je rekel za slovo: »Žal mi je, da greš!« Kratko in strogo je dodal: »Lahko se vrneš k meni, kadar se razmere zboljšajo.«

Doma ga je čakalo mnogo novic, ena je bila divja in grozna. Zaliv in vsa okolica je bila zaradi nekega dogodka kakor razburkano morje.

Kdo bi si bil mislil o nekaterih spoštovanjanja vrednih ljudeh, da nosijo v sebi najtemnejše zločine do smrti in do sodnega dne! To je ljudem vzelo sapo, tega niso bili vajeni. Leta in leta so prepevali pesem o strašnem umoru v Strassburgu, in pri najhujših mestih jih je zgrinjala groza, pomnili so Andreja Meuse, ki je bil usmrčen na Lofotih, deset srenj daleč, še niso pozabili deklice Ellene, ki je zadavila svoje dete, pa tudi to se je pripetilo v sosednji srenji, ne tu. Iz tega ubogega in pokojnega trga ni bilo niti od daleč nobene pripovedi o hudodelcih in zločinih — zdaj je prišla vrsta na ta kraj.

Pravkar so prijeli in odvedli Ano Marijo.

Edevartu so od vseh strani trobili zgodbo o njeni izmučeni vesti in njenem priznanju. V svetli poletni dobi je še mogla prenašati svoje težko breme in se držati pokoncu, ko pa je nastopila jesenska tema, se ji je duša zgrudila. Neko noč je zagnala velik krik in zbudila sosede, in ko je privrelo mnogo ljudi in so prižgali luč, je vstala iz postelje in stopila v sami srajci pred svojega moža Karolusa in druge in vzela nase krivdo zaradi smrti brodnika Skaara v barju pred poldrugim letom.

(dalje)

—o—

KAKOVOST IN KONZUMACIJA TRAVE NA PAŠI TER MLEČNOST KRAV

(Nadaljevanje s 7. strani)

Ija manj presnovnih motenj kot pri kravah z maksimalnimi količinami koncentratov.

Taka stimulacija je za živinorejca gospodarsko opravičena in donosna tako pri mleku, mesu in prireji.

Več o krmi vseh vrst drugič.

Z. T.